

Helga Karen

Muusikko - moniosaaja

Pianisti esiintyjänä, tapahtumajärjestäjänä ja opettajana

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

9.5.2014

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Helga Karen Muusikko – moniosaaja – pianisti esiintyjänä, tapahtumajärjestäjänä ja opettajana 25 sivua + 4 liitettä 9.5.2014
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Koulutusohjelma	Musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi
Ohjaajat	Kai Lindberg, MuM Petri Kumela, MuM
Globalisoidussa varsin kehittyneessä nykymaailmassamme yhdelle asialle omistautuminen ja yhden asian syvällinen osaaminen ei enää pidemmän päälle riitä. Työelämässä vaaditaan monipuolista osaamista ja avointa asennetta uusille haasteille, jotka rikkovat rajoja ja koettelevat joustavuutta ja sopeutumista tilanteisiin kuin tilanteisiin. Tämä pätee myös muusikkoon ja muusikon ammattiin. Ei riitä, että on pelkästään esiintyjä tai opettaja. Mitä enemmän pystyy tekemään ja mitä enemmän siihen on halukkuutta, sitä varmemmin työllistyy ja sitä värikkäämmäksi muusikon elämä muuttuu. Musiikki muuttuu ja kehittyy koko ajan ja niin muusikon on myös liikuttava samaan tahtiin. Monimuototyössäni tarkastan muusikon monipuolista osaamista ja sen hyötykäyttöä oman esimerkkini kautta. Järjestin nykymusiikkitapahtuman, johon kuului kolme kamarimusiikkikonserttia ja oma soolokonserttini. Tapahtuma oli pyhitetty aikamme musiikille ja uusille teoksille. Opinnäytetyöni koostuu soolokonserttiäänitteestä ja kirjallisesta raportista. Tavoitteenani on saada kollegat kiinnostumaan yhä enemmän nykymusiikista ja tapahtumien oma-aloitteisesta järjestämisestä. Esitän työssäni työlistoja ja asioita, joita on hyvää ottaa huomioon järjestäessä musiikkitapahtumia. Myös avaan tarkemmin nykymusiikkiteoksien mahdollisia harjoittelumenetelmiä ja niiden opettelua, sekä oman soolokonsertin rakentamista. Työssäni tarkastelen myös nykymusiikin käyttöä opetustyössä ja sen tärkeyttä opettajan työkaluarsenaalissa. Oman tapahtuman järjestäminen vie minut uudelle tasolle monipuolisena muusikkona ja aion hyödyntää tätä avartavaa kokemusta tulevaisuudessa.	
Avainsanat	festivaali, organisointi, nykymusiikki, pedagogi

Author Title Number of Pages Date	Helga Karen Musician as a Multitasker - Pianist as a Performer, Organizer and Teacher 25 pages + 4 appendices 9 May 2014
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Music Pedagogy
Supervisors	Kai Lindberg, MMus Petri Kumela, MMus
In the developed globalized world of ours, it is not simply enough to commit to only one narrow area of knowledge. Versatile skills are highly appreciated in the world of work. We should not be afraid of challenges, which require flexibility and ability to adapt. This applies to the professions of a musician and music teachers. It is not enough to be only a performer or a music teacher any more. The more we can do, the higher the chances to find employment and make our musical life more colorful and interesting. Music changes and moves forward day by day, and so must the musicians. In my final project, I review the musician's possibilities to multitask and the benefits of multitasking through my own experience. I have organized a contemporary music festival, which included chamber music concerts as well as my own solo concert. The event was all about music of our time and new pieces. My final project includes a video of my solo concert and a written report of organizing the festival. The goal of the thesis is to get my colleagues more interested in contemporary music and in self-initiated organization of different music events. I have drawn up a number of to-do lists and other important things to remember when organizing this kind of festivals. I also concentrate on ways of practicing contemporary music pieces and building a program for a solo concert. I emphasize the importance of including contemporary music in music tuition. Organizing my own event helped me to develop as a musician and I will definitely make use of this eye-opening experience in the future.	
Keywords	festival, organization, pedagogy, contemporary music

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Festivaalin järjestäminen	2
2.1	Organisoijan työlista	2
2.1.1	Konsertit, esiintyjät ja kappaleet	2
2.1.2	Vierailevat tähdet	3
2.1.3	Festivaalin mainonta	4
2.1.4	Julisteet, lentolehtiset, käsiohjelma	5
2.1.5	Aikataulut	6
3	Valmistautuminen soolokonserttiin	7
3.1	Ohjelman valitseminen	7
3.2	Kappaleiden harjoittelu	8
3.2.1	Preparointi	8
3.2.2	John Cage ”In the Name of the Holocaust” ja ”Bacchanale” preparoidulle pianolle	9
3.2.3	Henry Cowell ”Banshee”	11
3.2.4	Turkka Inkilä ”Pelko”	12
3.2.5	Pasi Lyytikäinen ”Coma”	13
3.2.6	Mentaaliharjoitus	15
3.3	Konsertin visuaalinen puoli	16
4	Oman konsertin analyysi	17
4.1	Suunnitelmista poiketen	17
5	Festivaalin analyysi	19
6	Nykymusiikki pedagogin näkökulmasta	21
7	Pohdinta	23
	Lähteet	25
	Liitteet	
	Liite 1. Soolokonsertin ohjelma	
	Liite 2. Konsertin suunnitelma	
	Liite 3. Isänmaan asialla – uutta suomalaista kamarimusiikkia	
	Liite 4. Helmiä vuosien varrelta	

1 Johdanto

Opinnäytetyöni on monimuototyö, jossa on kolme osaa: tapahtuman järjestäminen, soolokonsertin valmistaminen ja raportti. Päätin järjestää opettaja Petri Kumelan kanssa festivaalin Aikamme Suomalaista Kamarimusiikkia 2013 ja halusin sisällyttää siihen soolokonsertin, jossa soittaisin sekä suomalaista että ulkomaalaista nykymusiikkia pialle.

Idea tämän festivaalin järjestämiseen tuli Kaisamaija Uljaan ja Annika Fuhrmannin opinnäytetyöstä. He ovat halunneet ylläpitää perinnettä ja järjestää Aikamme Suomalaista Kamarimusiikkia – festivaalin, jonka on pistänyt alulle tuolloin Metropolian yksi opettajista ja nykymusiikkisäveltäjä Juan Antonio Muro (Uljas; Fuhrmann 2011). Päätin tehdä samantapaisen työn myös siksi, että minulla oli kunnia osallistua keväällä 2012 kyseiseen tapahtumaan esiintyjänä ja tuolloin näin kuinka innostuneesti ja ilolla kollegani harjoittelivat ja osallistuivat siihen. Sinä vuonna tapahtuma rajoittui yhteen konserttiin. Näin minulle tuli idea tapahtuman laajentamisesta. Halusin nähdä ja kokeilla, mihin pystyy yksi opiskelija ja näin myös haastaa itseni ja kehittää itseäni paremmaksi organisoijaksi. Projektin tavoitteena oli oman konsertin ja tapahtuman järjestämisen lisäksi, tuoda mielenkiintoisia nykymusiikkiteoksia yleisölle ja pyhittää muutama konsertti nimenomaan tälle musiikille.

Soolokonsertin pitäminen on ollut mielessä jo paljon pidempään. Rakastan nykymusiikkia ja koen sen olevan erittäin tärkeä osa kulttuuria ja musiikin kehitystä. Halusin käyttää soolokonsertissa harvoin esitettyjä teoksia ja avant-gardistisia kappaleita.

Käsittelen tässä työssä organisoijana ja solistina olemista samanaikaisesti, sen haasteita, organisoijan työtehtäviä, solistin harjoittelua ja tarjoan omasta kokemuksesta saatuja vinkkejä organisoinnista kiinnostuneille. Raportissani avaen tarkemmin soolokonserttiani ja analysoin siihen valmistelua ja sen esittämistä esiintyjän näkökulmasta. Tarkastelen näitä elementtejä myös pedagogin näkökulmasta. Osoitan, että kaikesta, mitä olen tehnyt, on ehdottomasti hyötyä myös opettajan työssä. Esitän keinoja nykymusiikin harjoitteluun ja oppimiseen sekä korostan nykymusiikin tärkeyttä opetustyössä.

2 Festivaalin järjestäminen

2.1 Organisoijan työlista

Tämä oli ensimmäinen järjestämäni isompi tapahtuma, joten aloitin täysin kokemattomana asioiden selvittelyä ja järjestämistä.

Ensimmäiset suunnittelut alkoivat jo lukukauden alussa syksyllä 2012. Teimme Petri Kumelan kanssa suunnitelman siitä, mitä meidän festivaali mahdollisesti pitäisi sisältää. Halusin jo alusta asti, että tapahtuma ”Aikamme suomalaista kamarimusiikkia 2013” ei jäisi yhteen tai kahteen konserttiin. Halusin, että se kestää vähintään kaksi päivää ja pitäisi sisältää sekä koulumme opiskelijoiden esiintymisiä että vierailijoiden konsertin. Kaiken A ja O oli tietenkin saada tila, joka tällä kertaa ei kuulunut vastuualueelleni vaan Petri hoiti sen. Päivät varattiin jo hyvin etukäteen. Mainittakoon, että jo keväällä 2012 ennen kesälomaa päätimme Petrin kanssa, että tapahtuma sijoittuu keväälle kuten ennenkin, perinnettä kunnioittaen.

Samalla syntyi seuraava työlista:

- vastuujako = Petri järjestää yhdestä kamarimusiikkikonsertista, minä otan vastuun alle kolme konserttia, joista yksi on soolokonsertti, yksi koulumme opiskelijoiden kamarimusiikkikonsertti ja kolmas vierailevien tähtien esiintymistilaisuus
- säveltäjät ja teokset, mahdolliset ensiesitykset
- vierailevat tähdet
- mainonta ja tuottaminen (julisteet/flyerit)
- harjoitusaikataulu
- käsiohjelmat

Kyseisen työlistan avulla tein suunnittelutyötä aina festivaalin asti lisäten ja poistaen joitakin asioita.

2.1.1 Konsertit, esiintyjät ja kappaleet

Koska kyseessä oli nimenomaan kamarimusiikkitapahtuma, tietenkin halusin, että festivaalin pääpaino olisi kamarimusiikin ja yhteissoiton puolella. Päädyimme siihen, että tapahtumasta tehdään kaksipäiväinen, jotka sisältävät yhteensä neljä konserttia, kaksi kumpanakin päivänä. Ajatuksena oli hyödyntää koulumme kumpaakin salia. Aikaisempi konsertti alkaisi viideltä kamarimusiikkisalissa ja illan konsertti alkaisi konserttisalissa

seitsemältä. Petrin järjestämä konsertti ja soolokonserttini päätettiin pitää konserttisaleissa.

Olen ollut jo pitkään Kamarimusiikki Tuki ry:n sihteeri ja rahastonhoitaja. Meidän järjestömme järjestää konsertteja nuorille kamarimusiikkikokoonpanoille ulkomailla. Syksyllä 2012 tarjoutui mahdollisuus pitää kokonainen nykymusiikkikonsertti Moskovassa Moskovian Syksy 2012 – festivaalilla. Moskovalainen säveltäjäliitto tarjosi ystävällisesti sellaisen mahdollisuuden, johon tartuimme innolla. Kokosin pienen ryhmän soittajia, valitsimme yhdessä kappaleet ja teimme kokoonpanojaon ja näin kasasimme mielenkiintoisen konsertin, jossa oli sekä suomalaista että venäläistä nykymusiikkia. Mukaamme lähti myös säveltäjä Pasi Lyytikäinen, joka sävelsi varta vasten kappaleen ”Chamber Vocalise”. ”Chamber Vocalisessa” soittivat kaikki soittajat, jotka olivat matkalla ja soitinkirjo oli seuraava: sopraano, huilu, klarinetti, alttoviulu, sello, kontrabasso ja piano. Konsertti oli menestys, vastaanotto lämmintä ja päädyimme soittajien kanssa siihen, että tämä ei saisi jäädä tähän, vaan kappaleet on esitettävä ehdottomasti uudestaan.

Sen sijaan, että kokoaisin festivaalin konserttia varten uusia kokoonpanoja ja valitsisin heille uutta ohjelmistoa, käytin jo varmaa ja esitettyä ohjelmaa, jota esittäisimme upeiden kollegojani kanssa. Yhteistyömme on ollut saumatonta ja tämä kokemus niin ainutkertaista, että sen toistaminen kannatti. Opin myös, että mikäli ohjelma on harjoiteltu ja esitetty jo aikaisemmin ja hyvin, kannattaa hyödyntää sitä kaiken tavoin. Poistimme ohjelmasta pari venäläistä kappaletta ja teimme siitä suomalaisen nykymusiikkihelmien kavalkadin.

Tällä tavalla syntyivät kolme konserttia: Petrin järjestämä oppilaskonsertti, oma soolokonserttini ja suomalaisen nykymusiikin helmiä Moskovian Syksy – festivaalin jäljiltä. Kaikkien konserttien pituudeksi päätin 30–50 min, koska minusta se on sopiva määrä nykymusiikkikonsertille. Näin yleisön mielenkiinto pysyy korkealla loppuun asti ja soittajat jaksavat keskittyä.

2.1.2 Vierailevat tähdet

Olen käynyt monesti Helsinki Soundpainting Ensemblen konserteissa ja pidän kovasti heidän tekemisistään. Minusta improvisointi on iso osa nykymusiikkiperinnettä, jota jokaisen muusikon kuuluisi hallita. Kyseinen ryhmä improvisoi noudattaen kapellimestarin tiettyjä tähän tyyliin kehitettyjä käsimerkkejä, he ns. ”maalaavat äänellä” ja hei-

dän musiikkinsa elää ja hengittää, kehittyä ja muuttuu siinä hetkessä kun sitä luodaan. Mielestäni se on aivan uskomaton kokemus ja nuorten lahjakas improvisointi ja innostus saattavat kuulijan uusiin musiikkimaailmoihin. Tunnen hyvin ensemblen rahastonhoitajan ja yhden soittajista. Näin sain kutsuttua vierailevat tähdet meille. Heidän toimintansa on muiden instanssien rahoittamaa, joten he pääsevät hyvin pitämään esityksiä ilmaiseksi ja heille ei siis tarvinnut maksaa korvauksia konsertista.

Opin, kuinka pitää järjestää konsertti yhtyeelle, jossa ei itse soita. Siinä on monta asiaa, jotka pitää selvittää ja toteuttaa:

- montako ihmistä tulee esiintymään
- mitä työvälineitä he tarvitsevat esitykseensä (rumpusetti, nuottitelineet, soitto-
tuolit, selloalustat jne.)
- milloin he haluavat tulla lämmittelemään
- minkälaisen lämpiön he tarvitsevat
- pyytää ensemblen esittelytekstiä käsiohjelmaa varten

2.1.3 Festivaalin mainonta

Jokaisen muusikon paras palkkio on yleisö, joka viihtyy ja nauttii konsertista. Esiintyjänä ja järjestäjänä halusin, että yleisöä on reilu määrä ja koulumme opiskelijoiden ja henkilökunnan ohella olisi paljon ulkopuolisia kuulijoita. Noin puolitoista kuukautta ennen festivaalin alkua laitoin viestiä pääkaupunkiseudun lehtien kulttuuriosion toimittajille toivoen, että festivaalini herättäisi kiinnostusta. Festivaalin ohella halusin kiinnittää toimittajien huomiota siihen, että monta koulutusohjelmamuutosta ja resurssipulaa kohdannut Metropolia kasvattaa itsenäisiä muusikoita, jotka välittävät musiikista ja sen tekemisestä. Laitoin viestiä seuraaville lehtitoimituksille:

- Ruoholahden Sanomat
- Töölöläinen
- Tapiolan Lehti
- HBL
- Metro – lehti
- Lauttasaari-lehti

Vastausta en saanut mistään. Oletan, että syy siihen saattoi johtua osittain siitä, että suunnilleen samoihin aikoihin Helsingissä vietettiin Musica Nova -festivaali, joka tunne-

tusti kiinnostaa lukijoita, eivätkä toimittajat kokeneet tarpeelliseksi kirjoittaa melko tuntemattomasta tapahtumasta.

2.1.4 Julisteet, lentolehtiset, käsiohjelma

Minulla oli jo alusta alkaen suunnitelma siitä, että suunnittelen itse kuvan, jota käytetään festivaalin julisteissa ja muissa painotuotteissa. Piirsin kuvan itse väriliiduilla. Minusta oli hienoa tehdä tämäkin itse, koska tiesin, että näin festivaalin ”kansikuvasta” tulee juuri sellainen, kun minä haluan. Ennen kun valitsin kuvassa käytettävän värimaailman tutustuin muihin julisteisiin, jotka olivat koulumme ja Sibelius-Akatemian seinillä. Huomasin, että usein ihmiset käyttävät musta-valkoista teemaa, konkreettisia kuvia tai hahmoja, valokuvia ja lasten piirroksia. Usein on paljon kirkkaankeltaista tai harmaata. Halusin, että julisteemme erottuu, joten tein kuvasta värikkään ja erikoisen. Käytin abstrakteja muotokuvia tukeakseni nykymusiikin sisältöä – abstraktit kuvitelmat, tunnetilat ilman konkretiaa. Koska kyseessä on kamarimusiikkitapahtuma, halusin esittää yhteissoiton yhdistävänä asiana, joten valitsin kolme aaltoa, jotka soljuvat yhteen ja synnyttävät ääniaallon ympärilleen. Tein julisteeseen menevän kuvan inspiroituneena nopeasti ja viimeistelin viikon aikana niin, että siitä tuli mielestäni painokelpoinen.

Halusin, että festivaalin kuvaa käytetään myös joidenkin konserttien käsiohjelmien kansilla. Poikkeuksena oli minun konserttini, johon valitsin erillisen kansikuvan ja Soundpainting Ensemblen konsertti, johon tuli ensemblen oma kuva. Koko festivaalin ohjelma tulisi myös olla jokaisessa käsiohjelmassa.

Lentolehtisiä oli tarkoitus jakaa soittajien kesken, jotta he taas voisivat jakaa niitä tutuilleen ja esim. työpaikoillaan. Tietenkin lentolehtisessäkin kuului olla festivaalin kuva ja konserttien nimet, ajankohdat ja paikat.

Vuoden 2012 Aikamme kamarimusiikilla oli mielestäni todella hieno juliste, jossa käytettiin Juan Antonio Muron taulua. Otin siitä mallia julisteeni asettelussa ja tekstiosioiden luomisessa. Luulen, että uuden luomisen ohella pitää ottaa mallia hyvistä vanhoista ideoista. Samoin neuvottelin Petri Kumelan kanssa kappalemääristä ja ajankohdista, milloin mikäkin kuuluu olla valmiina.

Metropoliamme mediakeskus Valo hoiti julisteeni ja lentolehtiseni kuntoon ja Metropoli-an digipaino hoiti itse paino-osuuden. Lopputulokseen olin tyytyväinen.

2.1.5 Aikataulut

Näin jälkikäteen kokosin järjestäjän aikataulun, jossa eritellään milloin asiat kuuluisi hoitaa, ettei tule kiirettä. Tämä kaikki pohjautuu minun kokemukseeni. Kaikki aikataululliset virheet mitä olen tehnyt, olen ottanut huomioon tätä listaa laatiessa.

- 1) julisteet ja lentolehtiset – painoon viimeistään kolme viikkoa ennen tapahtumaa ja valmiina viimeistään kaksi viikkoa ennen tapahtumaa
- 2) käsiohjelmat – samana päivänä, kolme tuntia ennen konserttia
- 3) ilmoitukset lehtiin ja ehdotuksia lehtiartikkeleista - vähintään kuukausi ennen tapahtumaa
- 4) salien varaukset – vaikka ei ollut vastuullani, mutta riippuen instanssista, saattaa olla hyvinkin 6 kk-vuosi ennen tapahtumaa
- 5) neuvottelut yhteistyökumppaneiden kanssa (meidän tapauksessa Helsingin Soundpainting Ensemble) – vähintään 4 kk ennen tapahtumaa
- 6) soittajien etsiminen, ohjelman valitseminen – hyvin tapauskohtainen asia, riippuu tapahtumasta, aikaväli voi olla vuosi – 3kk
- 7) valomiesten kanssa konsertin suunnittelu - vähintään 2 viikkoa ennen tapahtumaa
- 8) äänityksistä sopiminen – instanssista riippuen, tässä tapauksessa 1kk ennen tapahtumaa
- 9) Valmistella kamerat, nauhurit ja telineet! Saattaa helposti unohtua, mutta on erittäin tärkeä asia!

3 Valmistautuminen soolokonserttiin

3.1 Ohjelman valitseminen

Näin jälkikäteen voin varmasti sanoa, että vaikein osio oli valita konsertin ohjelmisto (Liite 1). Päätin, että soitan vain niitä kappaleita, joista voin itse oppia mahdollisimman paljon. Halusin käyttää myös lempisäveltäjäni musiikkia ja ehdottomasti liittää mukaan suomalaisten säveltäjien teoksia. Käytän mielelläni konserteissa uusien kappaleiden seassa myös ”vanhoja tuttavuuksia”, sillä ensinnäkin pystyy näkemään kuinka vanhat kappaleet ovat kehittyneet ja muuttuneet tauon jälkeen ja toiseksi, on henkisesti helpompaa esiintyä kun kaikki ei ole pelkkää ensi-iltaa. Vanhoista kappaleista poimin Lyytikäisen ”Coman”, Pohjosen sarjan ja Pulkkinen ”Flashin”. Tietenkin kotimaisen musiikin käyttäminen tuntui myös oikealta valinnalta festivaalin teemaa ajatellen.

Konsertissani kiinnitin erityisen paljon huomiota erikoisen ja odottamattoman värimaailman luomiseen. Perinteisen pianon äänen ohella päätin käyttää flyygelin muita osia sekä apuvälineitä kuten EBowta. Tiesin, että haluan ehdottomasti soittaa Cagen ja Cowellin musiikkia, koska he ovat todellisia pioneereja pianon preparoinnissa ja uniikin soinnin luoja.

Omalla tavalla vastustan ajatusta, että pianovirtuoosi on vain ja ainoastaan muusikko, joka soittaa erityisen nopeasti. Minusta siitä ei todellakaan ole kyse. Aiheeseen syvempään paneutumatta (sillä tästä saisi erillisen opinnäytetyön aikaiseksi) sanon, että halusin ehdottomasti sisällyttää konserttiini herkkää musiikkia, jonka sointimaailma sijoittuu alueelle pianissimosta mezzoforteen ja jonka linjat tehdään ajatuksen voimalla eikä tempon lisäämisellä. Näin ohjelmaani tulivat Cagen ”Dream” ja Takemitsun ”Rain Tree Sketch”. Konsertin ydintä vahvisti myös se, että Cage oli Cowellin oppilas ja Takemitsu ihaili Cageta, joten yhtenäistä tyyli-suuntausta oli helppoa tuoda esiin.

3.2 Kappaleiden harjoittelu

Vaikeimpia asioita ohjelmaani liittyen oli harjoitella värimaailmojen luontia. Pehmeiden sävyjen hallinta ei riittänyt, sillä samalla sävyllä ei missään nimessä voinut värittää eri kappaleita. Jokaisen kappaleen kohdalla piti luoda oma tunnelma niin, ettei sitä voinut sekoittaa mihinkään muuhun teokseen. Haastavimpia siinä olivat ehdottomasti kaikki laulavat ”dolce”-pitoiset kappaleet. Pohjosen ”Lemmikki” ei saanut muistuttaa Cagen ”Dreamia” ja Takemitsun ”Rain Tree Sketch” Inkilän ”Pelkoa”. Asiaa hankaloitti myös se, että joka kerta harjoittelin eri flyygelillä ja konserttiflyygeliä sain kokeilla vain muutamana kerran. Vaikka pianistit ovatkin tottuneet tähän, se ei poista ongelman olemassaoloa.

Harjoitteluni tärkein osa oli kuunnella ja tuntea. Huomasin kuinka herkistyin kuulemaan pienimmätkin sointierot. Joka harjoittelu alkoi Heinrich Neuhausin sointiharjoituksella (Neuhaus 1988, 13-16). Aloitin pienimmästä mahdollisesta äänestä (käyttäen esimerkiksi oikean käden kolmatta sormea) ja toistin sitä vähitellen suurentaen äänen voimakkuutta. Mitä enemmän äänivärejä mahtui skaalaan sitä parempi. Sama harjoitus toimii myös toisinpäin, ffff:stä pianopianissimoon. Tämän harjoituksen myötä kehitin paljon sormituntumaani ja pidemmän päälle soittimella oli aina vähemmän väliä. Pysyin tottumaan uuteen koskettimistoon melko heti ja luomaan juuri tarvitsemiani värimaailmoja.

Jokaisesta kappaleesta löytyi tietenkin omia haasteita. Seuraavaksi erittelen niistä erikoisimmat ja kerron harjoitusvaiheista.

3.2.1 Preparointi

Pianon preparointi tarkoittaa käytännössä pianon äänen muuttamista erilaisten vieraiden esineiden avulla. Yleensä pianon preparointi liittyy pianon kieliin ja niiden väliin esineiden laittamiseen. Ne voivat olla ruuveja, pyyhekumi tai jotain muuta pientä, mikä muuttaa tuotettua ääntä joko metalliseksi, tunkkaiseksi ja hyvin pehmeäksi tai vaikkapa epävireiseksi. Jos kielten väliin laittaa tarpeeksi paksun pyyhekumin ja näin ”dempkaa” pianon kielet melkein kokonaan, saa perkussionistisen efektin – piano kuulostaa enemmänkin lyömäsoittimella, sillä kuuliija tavoittaa vain vasaran tuottaman äänen kieltä vastaan, muttei itse kielen ääntä. Näillä efekteillä 1940 – 1960 vuosien säveltäjät

tavoittelivat uutta lähestymistapaa soittamiseen, musiikkiin ja äänien vastaanottoon (Griffiths, 2005). John Cagea pidetään eräänlaisena preparoinnin pioneerinä ja hänellä onkin melko iso määrä teoksia preparoidulle pianolle.

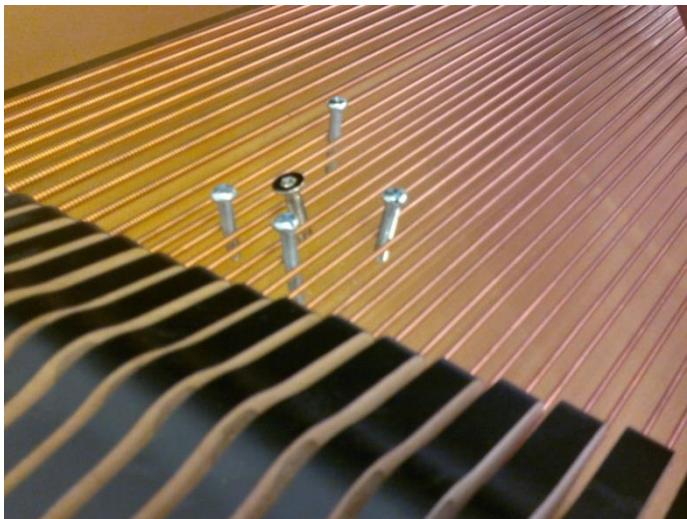
3.2.2 John Cage "In the Name of the Holocaust" ja "Bacchanale" preparoidulle pianolle

Näiden kappaleiden vaikein osio oli tietenkin flyygelin preparointi. Olen tehnyt sitä aiemmin, mutta jokainen preparointi on hyvin persoonallinen ja vaati omaa aikaansa. Jokainen säveltäjä hakee omia sävyjään ja efektejään. Cagella oli melko tarkat ohjeet siitä, miten preparoinnit tehdään. Hän määritteli tarkkaan mitkä kielet ja mitkä äänet preparoidaan ja mitä materiaalia käytetään. Kummassakin kappaleessa käytettiin ruuveja ja ikkunatiivistettä, joita laitettiin tiettyjen äänten toisen ja kolmannen kielen väliin (Kuvio 1 ja Kuvio 2). Hän ei kuitenkaan ole kuvaillut minkälaista ääntä kannattaa lähteä hakemaan preparoinnilla. Ainoa minkä hän mainitsi, oli mm. "metallic sound", joita kuitenkin voi luoda hyvin monenlaisia. Preparointia tehdessä pitää aina pitää mielessä, minkälaisessa tilassa idea toteutetaan. Minun piti saada preparoinnit kuuluville melko isossa salissa. Tutkin näiden kappaleiden äänitteitä ja jopa valokuvia preparoiduista flyygeleistä, mutta loppuen lopuksi päätin seurata omia korviani ja luoda meidän koulumme saliin sopivia efektejä.

Näitä kappaleita ei tietenkään pystynyt harjoittelemaan kuin flyygeileillä ja hyvin harvoin, koska preparointi vie aikaa ja kaikkiin flyygeleihin preparointi ei sovi. Pitkäkieliset flyygelit (eli täysmittaiset) kestävät preparointia paljon paremmin. Pienten flyygeleiden kielet ovat viritettyjä paljon tiukemmalle, joten ruuvien laittaminen kielten väliin on vaikeampaa, ja mahdollisuus vahingoittaa flyygelin virettä on isompi. Olen opiskellut preparointia Saksassa ja osaan tehdä sitä oikeaoppisesti, mutta se on silti aikaa vievä asia. Näin harjoittelu oli aika pitkälle pelkällä koskettimistolla soittoa ja mentaaliharjoittelua. Minä enemmänkin istuin pöydän ääressä nuottien kanssa ja hain ääniä mielessäni. Valmistelin korvaani siihen ääneen, mitä tahdon kuulla flyygelistä. Kuvittelin kappaleen loppuversion päässäni. Tämän avulla aina kun minulla oli mahdollisuus päästä preparoimaan, sain haettua tarvitsemaani ääntä paljon nopeampi, koska äänen väri oli valmiiksi päässäni. Aika pitkälle jouduin opettelemaan sormituntumalla minne sijoitan mitkäkin ruuvit. Yritin luoda mahdollisimman kirkkaita metallisia ääniä erityisesti niihin kohtiin, jossa dynamiikka kasvaa. Mitä korkeammalle mennään, sitä ohuempi on flyy-

gelin kieli, mitä johtaa siihen, että jokainen preparaatio pidemmän päälle vain vaimentaa kielen, eikä ääntä saa niin herkästi kuuluville. Näitä kohtia varten valitsin ohuimmat ruuvit, jotka toivat esiin metallisen efektin, mutteivät sammutaneet kieltä ennenaikaisesti. Matalimmat kielet taas kestävät preparointia paremmin ja eivät sammu niin herkästi, joten korostamaan epätavallista ääntä, valitsin paksumpia ruuveja.

Minulle täysin uusi asia oli ikkunatiivisteen käyttö preparoinnissa. Ikkunatiivisteen avulla luotiin tukehtunut vaimentunut ääni. Se kierretään kahden kielen väliin niin, että se pienentää huomattavasti kielen resonointia. Olen aiemmin luonut samantapaisen äänen laittamalla pyyhekumipalasia kielten väliin. Huomasin kuitenkin, että ero on valtava. Pyyhekumi on pehmeä, mutta kuitenkin tiivis materiaali, joka tekee äänestä tosi kuivan. Kieli ei värähtele melkein ollenkaan. Ikkunatiiviste on sitäkin pehmeämpi ja myös antaa hyvin periksi, joten ääni ei kuulostaa niinkään vaimennetulta vaan enemmän pehmeämmältä ja salaperäisemmältä. Jos pyyhekumi luo lyömäsoitinvaikutelman, niin ikkunatiiviste säilyttää äänen soivan ominaisuuden ja luo enemmän ristiriitaisen käsityksen äänestä. Ääni ei olekaan enää niin konkreettinen asia, hämmentyneisyys lisää kiinnostavuutta ja tukee kappaleen tunnelmaa. Tämän lisäksi opin kuinka monella eri tavalla ikkunatiivistettä voi käyttää.

Kuvio 1. Kielten preparointi basso-alueella: ruuvit kielten välissä sammuttajien takana antavat äänelle metallisen "kellomaisen" äänen

Kuvio 2. Kielten preparointi: ruuvit toisen ja kolmannen kielen välissä luomassa metallisen äänen sekä ikkunatiiviste, joka luo hiukan vaimennetun pehmeän äänen.

Näiden kappaleiden myötä opin paljon preparoinnista. Tämä on ehkä sellainen laji, jota ei opi kuin harjoittelemalla. Ääniä pitää todellakin hakea, niitä pitää kuunnella ja pitää myös säilyttää ”puhdas” korva. Jos preparoi liikaa samana päivänä, saattaa käydä niin, että loppuen lopuksi kaikki äänet kuulostavat samoilta. Pitää muistaa pitää taukoja harjoittelussa. Käytännön puolelta opin myös sen, että preparoinnista syntyvät äänet eivät ole kovin ystävällisiä korville. Senkin takia kehottaisin kollegojani olemaan varovaisia ja pitää tarpeeksi hiljaisia taukoja tällaista työtä tehdessä.

3.2.3 Henry Cowell ”Banshee”

Tämä kappale ei ollut konsertin pisin, mutta oli ehdottomasti työläimpiä. Soiton puolesta siinä ei ollut mitään erityisen vaikeaa, koska siinä käytetään yhtä kielillä soittamisen tekniikkaa. Soittaja laittaa painon kaikupedaalin päälle, asettuu seisomaan flyygelin mutkaan ja soittaa kieliä flyygelin sisältä. Kieliä soitetaan sormella tai kämmenellä, riippuen säveltäjän ohjeista. Kieliä myös saatetaan raapia kynsillä, vetää pitkiä vetoja pitkin kieliä tai harpun tavoin tehdä poikittaista glissandoa. Kappaleen isoin vaikeus oli osua oikeisiin kieliin, sillä säveltäjä oli tarkkaan määrittänyt mitä kieliä pitää soittaa ja mitä ääniä pitää kuulua. Cowell on yksityiskohtaisesti kirjoittanut nuottiin jokaisen glissandon äärirajat, niiden nopeuden ja voimakkuuden. Tämän takia jouduin tekemään monta erilaista merkintää flyygelin sisälle. Vaikeinta oli muistaa, mitä tahtia mikäkin merkintä vastasi. Tietenkin käytin erivärisiä tarroja, mutta loppuen lopuksi niitä oli melkein joka toisen kielen kohdalla ja selkeyttämisen sijaan se jopa vaikeutti tilannetta.

Tässä tilanteessa ei voinut kuin harjoitella flyygelin kanssa. Mentaaliharjoitus ei ollut tässä paras mahdollinen vaihtoehto, sillä näkömuistini ei yksinkertaisesti riittänyt muistamaan kaikkien merkintöjen paikkoja. Harjoittelin siis rivi kerrallaan ja loppuen lopuksi opettelini koko kappaleen ulkoa. Kappaleen jokainen tahti sisältää niin monta asiaa, että sen opettelemiseen menee paljon aikaa. Piti myös aina muistaa käyttää kaikissa harjoituksissa samanvärisiä merkintöjä kuten ennenkin, sillä värikoodit auttoivat minua tosi paljon kappaleen soittamisessa.

Tämän kappaleen toinen erittäin vaikea puoli on olla meluamatta. Koko kappaleen ajan flyygelin kaikupedaali on pohjassa sen päälle asetetun painon avulla, mikä tietty kuulostaa mielettömän hyvältä, mutta pidemmän päälle erittäin meluisalta, jos ei tarkkaile dynamiikkoja ja värien käyttöä. Harjoittelin tosi pitkään ilman pedaalia, koska aluksi tekee paljon virheitä, jotka jäävät pitkäksi aikaa soimaan, jos pedaali on pohjassa. Myöhemmin kun lisäsin pedaalin, oli paljon parempi harjoitella, koska pystyi nuottien lukemisen sijaan keskittymään musiikillisiin asioihin. Mutta silloinkin pedaali hankaloitti harjoittelua todella paljon. Jos veti vähänkin liian voimakkaan glissandon, joutui joko odottamaan, että se sammuu ja sen jälkeen hakemaan siihen uutta väriä, tai sitten piti juosta flyygelin toiseen päähän, nostaa paino pois pedaalista ja laittaa se uudelleen päälle. Tämä oli epämukava ja työläs prosessi. Aika usein joutui ottamaan alusta ja yrittämään uudelleen. Harjoittelin paljon myös erillisiä glissandoja, jotta oppisin tuntemaan sormillani flyygelin kielet ja niiden ominaisuuksia. Tavallaan se oli samantapainen harjoitus kuin yllämainittu Neuhausin harjoitus koskettimistolla, mutta tällä kertaa vain flyygelin kielillä.

3.2.4 Turkka Inkilä ”Pelko”

Inkilän kappaleessa Pelko tutustuin ebown käyttöön. EBow eli sähköjousi on laite, joka saa kielen värähtelemään jatkuvasti, jolloin kielen sointi ei keskeydy (Kuvio 3). En ole koskaan aiemmin käyttänyt mitään tällaista ja se olikin täysin uusi kokemus minulle. Jotta oppisin käyttämään ebowta, katsoin monta videota YouTubesta ja kysyin neuvoa asiantuntijoilta. Ebow on kovassa käytössä kitaristeilla, sillä kitaran kieli on niin kevyt, että ebow saa sen värähtelemään hyvinkin paljon. Fleygelin kieli on raskas eikä värähtele niin herkästi, joten ebown käyttö vaatii vähän erilaista tekniikkaa. Paine pitää olla paljon isompi ja kielen syttymisaika ei ole kovinkaan lyhyt. Toisaalta, jos painaa laitetta liikaa kiinni kieleen, kieli tai sen naapurikieli saattaa päästää metallisen hälyäänen, joka

taas rikkoo paljonkin tunnelmaa. Kun tein töitä Inkilän kanssa, puhuimme siitä, miten saisi ebowsta mahdollisimman paljon irti tämän kappaleen kohdalla. Etsimme yhdessä parhaimmat kielet ja alueet, joissa ebowsta on eniten hyötyä ja minä opettelin laitteen monipuolista käyttöä. Samalla tavalla kun soinnin avulla, ebowlla voi luoda monenlaisia sävyjä. Erilainen paine, erilainen kontakti kieleen ja värähtelyn pituus vaikuttavat hyvin paljon siihen, miten ääni soi ja kantautuu saliin. Tein ebown kanssa hyvin tarkkaa työtä. Sekin oli sellainen asia, joka onnistuu vain ja ainoastaan harjoittelemalla flyygelin ääressä. Harjoittelu ei vienyt paljon aikaa, mutta vaatii hurjan keskittymisen. Oli erikoista totutella tällaiseen laitteeseen, oppia tuntemaan flyygelin kielten taipuvuutta ja voiman määrää, mitä sai käyttää.

Kuvio 3. Kuvassa näkyy sähköjousi Ebow. Se asetetaan flyygelin kielen päälle pitkittäin niin, että kieli mahtuu täsmälleen kuvassa näkyvään pieneen syvennykseen. Ebow tuottaa sähkömagneettisen kentän, joka saa sähköjousen alle joutuneen kielen värähtelemään niin pitkään kuin on tarvetta. Kyseistä laitetta käytetään enimmäkseen kitaran kanssa. Kielen värähtelyn laatu ja voimakkuus riippuu kielen paksuudesta ja pituudesta.

3.2.5 Pasi Lyytikäinen "Coma"

Vaikka Lyytikäisen teos ei ollutkaan uusi konserttiin, sillä olen ehtinyt esittää sen Moskovassa syksyllä 2012, haluaisin kertoa tämän kappaleen harjoittelusta. "Coma" on erittäin hyvä esimerkki todellisesta nykymusiikkiteoksesta, joka edustaa juuri niitä kappaleita, joiden takia monet muusikot eivät uskalla tarttua nykymusiikkiin. Pasiin kappale on kaikin puolin vaikea. Sen lisäksi, että sen tunnelma on erittäin raastava ja henkisesti

kuluttava, niin se on myös hyvin vaikealukuinen ja sen oppimiseen menee todella paljon aikaa.

Ensimmäisen sivun opetteluun jälkeen tajusin, että edistyn ihan liian hitaasti ja varsin huonolla menestyksellä. Jouduin valitsemaan erilaisen opettelumenetelmän. Aluksi opettelini rivi kerrallaan hitaassa tempossa, mikä johti siihen, että loppuen lopuksi ensimmäinen sivu kuulosti loputtoman hitaalta kaaokselta. Rytmisesti tämä kappale on melko haastava ja sen takia päätin opetella sen suoraan oikeaan tempoon, mutta paljon pienimmissä pätkissä. Päädyin opettelemaan tahti kerrallaan, mutta ylitempoon, prestoon. Opettelin yhden tahdin niin hyvin, että se sujui melkein ulkoa virheittä ja siirryin seuraavaan. Näin sain opeteltua yli puolikkaan sivua päivässä, mutta suoraan oikeassa tempossa.

Kuukauden päästä kappale oli kasassa, mutta läpisoitto ei tietenkään ollut vakuuttava. Voimia piti oppia jakamaan, joten siirryin fraasien tarkasteluun. Comassa on yksi erittäin mielenkiintoinen puoli – kappaleen rakenne on hyvin epätavallinen: se ei sisällä selkeätä johdantoa, huippukohtaa eikä lopuketta. Kappaleen ihan viimeisimpiä sivuja voi ajatella loppusanoina, mutta siihen se oikeastaan jääkin. Heti alusta asti mennään suoraan asiaan. Ehkä keskivaiheen klusterikohtausta voidaan nähdä huippukohtana, mutta melkein heti sen jälkeen tulee uusi yhtä merkittävä sekvenssimäinen kehitys, jota ei saisi missään nimessä jättää huipentuman ulkopuolelle. Tämän takia jouduin etsimään toisenlaista ajattelutapaa, pelkkiin fraaseihin jako ei riittänyt.

Muutin ajattelutapaani siihen malliin, että koomassa ihminen ei välttämättä saavutaakaan mitään huipentumia tai tee suuria ratkaisuja. Hän on vain koomassa. Kooman lopuksi päädytään joko elämään tai kuolemaan. Kooma on siinä välissä. Näin kappaleen täysin uudessa valossa: ihminen vaipuu koomaan, näkee itseensä kehon ulkopuolelta, tunnustelee, kuulostelee, hätäilee, raivostuu, etsii ulospääsyä ja lopuksi päätyy johonkin. Minun tapauksessani päätin, että ihminen kuolee. Ehkä luovuttaa ja antaa kuoleman viedä mukanaan. Heti kun sain kuviteltua tämän, sain soitettua kappaleen läpi ja tavoitin kappaleen epätavallisen rakenteen ongelmitta. Mentaalinen kuva kappaleesta oli niin vahva, että kehoni osasi itse etsiä kappaleista lepopaikkoja ja suurta fyysistä voimaa vaativia hetkiä.

Coman keskivaiheella on hyvin paljon klustereita eli kromaattisia sointuja. Sen lisäksi, että ne ovat vaikealukuisia, ne eivät pysy lainkaan samoina, vaan ne muuttuvat sointu kerrallaan. Ne ovat joko kasvavia, eli suurenevat nuotti kerrallaan, tai päinvastoin su-

pistuvat yksittäisiksi intervaleiksi. Samalla dynamiikka voi mennä jopa forte fortissimoiksi asti. Halusin erityisesti panostaa siihen, että jokainen klusterin muutos kuuluu selkeästi ja jokainen lisänuotti kuuluu melodiana massan läpi. Se vaatii omanlaista harjoittelua. Ensin soitin ne muuttuvat kohdat, joita pidin mielessäni melodioina erikseen, ja opin kuulemaan ne selkeästi. Jonkin verran myös lauloin melodiasa, jotta se jäisi soimaan päähäni. Sen jälkeen lisäsin klusterit. Kaikki harjoittelu meni aluksi pianissimo-sävyillä, sillä halusin melun sijaan tuoda esiin klustereiden vaikuttavia sävyjä. Ensimmäiset pari kuukautta en soittanut Comaa täysillä dynamiikoilla. Ensinnäkin halusin herkistyä kuuntelulle ja toiseksi säästin voimia. Coma on kuitenkin pitkä kappale ja mielestäni, samalla tavalla kuin painonnostaja ei tartu saman tien sadan kilon painoon vaan aloittaa vaikkapa 25 kilosta, niin samoin pianisti voi aloittaa pianosta ja siirtyä vähitellen forteen.

3.2.6 Mentaaliharjoitus

Kuten olen jo maininnut, mentaaliharjoitus on erittäin tärkeä osa konserttiin valmistautumisessa. Tämän konsertin myötä vakuutuin asiasta vielä enemmän. Koska jouduin käyttämään kahta soitinta, minun oli pakko ajatella esimerkiksi sitä, missä minun nuottini ovat. Halusin tehdä konsertista mahdollisimman sulavan, enkä halunnut selailla nuotteja kesken kaikkea. Sen takia oli tarkkaa puuhaa asetella nuotit oikeille soittimille. Minulla oli myös apuna flyygelin takana piilossa oleva yksi nuottiteline, jossa oli osa nuoteista.

Mentaaliharjoittelun avulla minun ei tarvinnut koko ajan etsiä luokkatilaa, jossa olisi kaksi soitinta tai jonne pitäisi asetella nuotit aina uudestaan. Sen sijaan istuin pöydän ääressä ja piirsin lavakartan ja nuottien sijainnit ja harjoittelin mielessä minne menen ja mitkä nuotit avaen minkäkin jälkeen. Luulisi, että tämä ei veisi aikaa, mutta yllätyin itsekin kun minulla meni yli viikko käydä konserttini läpi virheittä. Koko ajan osasin unohtaa jotain. Liitteenä on kirjallinen suunnitelma konsertistani, jonka opettelin pala palalta ulkoa (Liite 2). Loppuen lopuksi konsertti ei mennytkään suunnitelmien mukaan ja piti improvisoida tilanteen mukaan, mutta nimenomaan suunnitelman avulla osasin improvisoida helposti. Minulla oli selkeä kuva siitä, missä mikäkin lavalla oli, joten sain tilanteen haltuun.

3.3 Konsertin visuaalinen puoli

Konsertissani halusin heijastaa kappaleiden tunnelmia sekä soiton että visualisen puolen välityksellä. Etsin jokaista kappaletta kohden kuvan ja heijastin sen konserttisalin takaseinälle. Sain tämän idean jo kauan sitten, kun kuuntelin opettajani Joonas Pohjosen Franz Liszt -konserttia. Tuolloin jokaisen kappaleen kohdalle heijastettiin joku Joonaksen valitsema kuva. Mielestäni se oli loistava idea, koska se kiteytti tunnelman ja loi taianomaisen olon kuuntelijoille. Käytin konsertissani joko ottamani tai säveltäjä Pasi Lyytikäisen ottamia kuvia, joita hän ystävällisesti antoi minulle käyttöön.

4 Oman konsertin analyysi

Mielestäni ei ole mitään vaikeampaa kuin oman soiton analyysi. On vaikea olla objektiivinen, sillä omasta soitosta on todella helppoa löytää virheitä. Osittain koska tuntee kappaleet liiankin hyvin ja koska tietää mihin kaikkeen pystyy. Tämän konsertin kohdalla minun on myönnettävä, että se oli onnistunut konsertti. Kaiken lisäksi konserttini oli koko tapahtuman konserteista yleisömenestyksekkäin, paikalle tuli paljon ihmisiä. Olo soittaa oli mahtava, koska yleisöstä huokui lämpö ja hyvä mieli. Oli hyvä esiintyä myös siksi, koska olin harjoitellut niin hyvin, että tiesin osaavani.

Olen ollut erityisen tyytyväinen siihen, että vihdoinkin sain toteutettua unelmani ja esitettyä John Cagen kappaleita preparoidulle pianolle. Oli hienoa saada käyttöön kaksi flyygeliä, josta toista sai preparoida ja antaa kuulijalle erilaisen kuuntelukokemuksen. Preparoinnin vaativuuden takia kyseisiä teoksia esitetään hyvin vähän. Erityisen vähän, tuskin ollenkaan, niitä kuulee koulumatineoissa. Teokset ovat kuitenkin erittäin hienoja ja tunnelmallisia ja hyvin kuulijaystävällisiä, joten niitä on syytä esittää enemmän ja perehtyä preparointiin tarkemmin.

Mielestäni tavoitin konsertissa kaiken mitä halusin: harjoittelin itselleni rakkaita ja tärkeitä teoksia, kokosin mielekkään kokonaisuuden, jossa otin huomioon sekä kuulijat että omat mieltymykset ja kiinnostuksen kohteet, opin paljon uutta kappaleiden harjoittelusta ja soolokonsertin esittämisestä. Opin myös kuinka tärkeää on kiinnittää huomiota yksityiskohtiin ja miettiä asiat alusta loppuun pienemmässäkin skaalassa. Tärkeintä kuitenkin on se, että vein nämä nykymusiikin helmiä yleisölle asti ja parhaani mukaan yritin saada yleisön ja kollegat kiinnostumaan nykymusiikista.

4.1 Suunnitelmista poiketen

Konsertissa tapahtui pieniä muutoksia matkan varrella. Kaksi kertaa konsertin aikana seinälle heijastuvassa dia-esityksessä tapahtui kuvien yli hyppääminen. Saatoin huomata että seinällä onkin ihan eri kuva ja pitää soittaa siis eri kappale. Arvostin konsertin sujuvuutta enemmän kuin omaa skeemani konsertistani, joten vaihdoin kappaleiden järjestystä, jotta kuvat ja musiikki edelleen sopisivat yhteen. Koska minulla oli selkeä kuva konsertistani ja sen etenemisestä, kuten myös nuottien järjestelystä, osasin hyvin

improvisoida sen pohjalta. Tiesin täsmälleen mitkä nuotit ovat missäkin ja millä flyygelillä soitan seuraavan kappaleen. Loppuen lopuksi konsertin järjestys muuttui niin, että hyppäsin nopeasti lavalta välitaputuksien aikana pyytämään Petri Kumelaa ilmoittamaan konserttijärjestyksen muutoksista. Toisaalta yleisö oli hyvätuulinen ja tuli hyvin kodikas olo soittaessa, joten pienet muutokset eivät haitanneet yhtään. Jäi harmittamaan vain yksi asia: kun tajusin, että joudun soittamaan Bansheeta eri aikaan kun oli suunniteltu (se oli ensimmäinen muutos ohjelmassa), en muistanut laittaa painoa pedaalien päälle. Muistin sen vasta, kun olen jo aloittanut soittamiseen. Kokosin kuitenkin itseni ja selviydyin tilanteesta seuraavasti: tiesin, että sali on iso, joten käytin enemmän voimaa soittaessa ja otin hiukan nopeamman tempon ja tein nopeampia vetoja pitkin kieliä. Itse asiassa hyvin moni yleisöstä tuli sanomaan, että Banshee oli todella vaikuttava ja pelottava ja että tuli melkein ahdistava olo. Tunnelman saavutin, mutta kappaleen todellinen efekti jäi valitettavasti pois.

5 Festivaalin analyysi

”Ideas are one thing and what happens is another”. Tämä John Cagen sanoma pitää mielestäni paikkansa. Venäjällä on myös osuva sanonta tähän liittyen: ”Jos haluat nauattaa Jumalaa, kerro hänelle suunnitelmistasi”. Suunnitella voi vaikka kuinka paljon, mutta lopputulos usein koostuu suunnitelmista ja improvisaatiosta. Tähänkin festivaaliin mahtui kumpaakin enemmän tai vähemmän.

Jotkut kappaleet jäivät konserteista pois, jotkut tulivat tilalle. Jotkut soittajat peruivat ja jouduttiin etsimään sijainen hyvin tiukalla aikataululla. Päivämäärät eivät sopineetkaan joillekin soittajille koesoittojen takia ja siitä johtuen jouduttiin vaihtamaan jopa konserttien paikkoja. Koska minun piti esiintyä kahdessa konsertissa, josta toinen oli kokonaan soolokonsertti, päätin, että en laita niitä samalle päivälle. Meidän kamarimusiikkikonserttimme kuului olla maanantaina viideltä. Sitten paljastui, että maanantai ei sopinutkaan kaikille, mutta tiistai oli täydellinen jokaiselle. Minulle tärkeämpi siinä vaiheessa oli festivaalin kohtalo, kuin oma hyvinvointi, joten siirsin kummankin konsertin samalle päivälle. Valmistauduin pitkään henkisesti soittamaan samana päivänä erilaisia kappaleita, erilaisia tunnelmia ja erilaisissa kokoonpanoissa. Silloin, jos milloinkaan, opin, että vanhan ohjelman ylläpitäminen kannattaa. Koska meidän kamarimusiikkikonserttimme oli harjoiteltu todella hyvin, me emme tarvinneet paljon harjoittelu-aikaa kappaleille ja esiintyminen oli varmaa ja turvallisen oloista.

Petrin järjestämä konsertti nimeltään Isänmaan asialla – uutta suomalaista kamarimusiikkia sisälsi hienoja kappaleita ja erikoisia kokoonpanoja (Liite 3). Tiensuun kappale oli erityisen hieno ja oli todellinen konsertin huippu. Soittajat tekivät töitä myös säveltäjän kanssa ja se näkyi heidän soitossaan. Se oli varmaa, sulavaa ja tunnelmallista. Magnus Linbergin sellosonaatti teki minuun suuren vaikutuksen. Se oli värikäs teos, jonka soittajat harjoittivat viimeisen päälle. Karakterit olivat niin värikkäitä ja niin selkeitä, että kappaletta oli erittäin helppoa seurata. Myös hieno oli Segerstamin kappale kahdelle viululle. Soittajien intonaatio oli täysin kohdillaan, heidän eläytymisensä niin voimakasta, että siihen samaistui saman tien.

Harmillisin asia kaikkien konserttien kohdalla oli yleisön todella vähäinen määrä. Koulumme ulkopuolisiakin kuulijoita oli enemmän kuin koulumme väkeä. Esimerkiksi Helsinki Soundpainting Ensemblen konsertissa oli vain muutama ihminen, joista suurin osa oli koulumme ulkopuolelta. Se on todella kivaa, että väkeä tuli käymään, mutta

odotin isompaa yleisömäärä koulumme väestä. Lentolehtisiä oli melkein joka luokassa, julisteita näkyvästi kaikkialla ja silti yleisömäärä oli todella pieni. Konserttien ajankohdat eivät menneet kurssien kanssa päällekkäin eivätkä olleet liian myöhään, joten sen puolesta ei voinut tulla esteitä. Erityisesti harmitti kun näki, että joskus opettajat lähtivät pois kesken heti kun heidän oppilaansa oli soittanut. Samanaikaisesti koululla ei ollut kun yksi konsertti, jossa ei sen puoleen ollut myöskään paljon väkeä. Tiedän, että omasta puolestani olisin voinut mainostaa konserttia paremmin. Seuraavia tapahtumia järjestäessäni yritän ottaa enemmän kontaktia lehdistöön mm soittamalla ja lähettämällä parempia juttuja. Ehkä voisin kirjoittaa artikkelit itse ja lähettää ne suoraan lehtitoimittuksiin.

Helsingin Soundpainting Ensemblen konsertti oli todella hieno. Haastattelin yleisöä konsertin jälkeen ja heiltä tuli ainoastaan positiivista palautetta. Monet mainitsivat kuinka lahjakas porukka on kyseessä ja kuinka mielenkiintoista musiikkia syntyi tässä konsertissa. Olen tyytyväinen, että nykymusiikkitapahtuma sisälsi improvisaatiotuokion, sillä kuten aikaisemmin mainitsin, se on tärkeä osa musiikkia ja musiikin opiskelua ja erityisesti nykymusiikkia.

Helmiä vuosien varrelta -konsertti oli kaikin puolin menestys (Liite 4). Yleisömenestystä vaan ei ollut. Kuitenkin salissa oli ihmisiä, eikä jouduttu soittamaan tyhjälle salille. Yleisömäärä juuri ja juuri ylsi kahteenkymmeneen. Tässä konsertissa huomasin esiintyjänä, kuinka kappaleet kypsyivät yhteissoitollisesti pidemmän tauon jälkeen. Turvallisuuden ja varmuuden tunne oli vielä korkeammalla kuin edellisissä esiintymisissä. Pasi Lyytikäisen kappale, joka oli myös Suomen ensi-ilta, sai parhaimman esityksensä. Harmillisesti säveltäjä sairastui päivää ennen esitystä eikä päässyt paikalle. Nauha kylläkin lähti säveltäjälle kuunneltavaksi ja palaute oli todella positiivista.

6 Nykymusiikki pedagogin näkökulmasta

Nykymusiikkia vieläkin kehdataan aliarvostaa. Monien mielestä se on pelkkää melua, jotain erittäin käsittämätöntä abstraktista ja epäloogista massaa. Monet taas eivät halua tarttua kyseiseen lajiin, sillä tottahan se on, että tässä lajissa nuottiluku on useimmiten erittäin vaikeaa ja aikavievää työtä. Olen samaa mieltä siitä, että nykymusiikkia ei ole helppoa soittaa. Kun itse vasta tutustuin nykymusiikkiin, minun oli aina todella vaikeaa aloittaa joku uusi teos, koska tiesin jo valmiiksi kuinka mutkikas prosessi on tulossa. Toisaalta olen myös huomannut, että mitä enemmän soitin modernia, sitä enemmän nuottilukutaitoni ja nopeuteni oppia ulkoa uutta tekstiä kehittyivät. Huomasin kuinka korvani herkistyi erilaisille soinnuille, kuinka näkömuistini ja sormituntoistini parani. Huomasin, että soitan prima vistaa ja hahmotan kokonaisuuksia entistä paremmin. Päädyin loppuen lopuksi siihen, että sen sijaan, että harjoittelen prima vistaa erikseen, mieluummin harjoittelen jonkun nykymusiikkikappaleen ja sitä kautta vahvistan sekä prima vista taitoani että saan uuden palasen ohjelmistooni.

Itse aloitin nykymusiikkiin tutustumisen jo 12-vuotiaana. Olin tuolloin mestarikurssilla Saksassa. Silloin en keskittynyt vielä niinkään vaikeisiin kappaleisiin vaan enemmän nykyimprovisaatioon ja yhteismusisointiin. Nyt kun opetan itse musiikkiopistossa, pyrin aina käyttämään jo silloin mestarikurssilla opittuja keinoja omassa opetuksessani. Yritän opettaa oppilailleni muutakin kuin duurin ja mollin erottamiseen. En halua, että heille jää mielikuva, että harmoniat ovat joko ”iloisia” tai ”surullisia”. Ensinnäkin soitan heille itse vähintään kerran kuussa mm. nykymusiikkia ja pyydän heitä kirjoittamaan kuulemastaan muutaman sanan tai piirtämään kuvan. On uskomatonta kuinka herkästi 6-vuotiaat lapset vastaanottavat aikuisten mielestä ”meluisaa” ja ”epäloogista” musiikkia. Ei pelkästään, että he kuuntelevat innokkaina vaan he myös ymmärtävät kappaleen karaktääriin ja kiinnittävät huomiota juuri olennaisiin asioihin. Olen uskaltanut soittaa heille Lyytikäistä, Pohjosta, Takemitsua, Cagea ja Cowellia ja tulos on ollut erittäin ilahduttava. En kertakaan ole saanut paperia, jossa nykykappaleen kohdalla lukisi ”outo” tai ”en tiedä”. Salaperäinen, mystinen, itkevä, salainen, tonttu, pelko, sekopää, juoksu, kiire, metsä, hiiri, tiikeri, satu, linna ja ampiainen – näitä sanoja oppilaani ovat kirjoittaneet mm. Ligetin etydistä, Takemitsun Rain Tree Sketchistä ja Pulkkin Flashistä.

Haluaisin kehottaa kaikkia opettajia käyttämään nykymusiikkia työssään. Jos ei tunnu siltä, että lapsi on valmis soittamaan jotain sellaista, voi aina kuunnella ja puhua siitä

musiikista. Itse yritän olla kiinnittämättä oppilaitteni huomiota siihen, että nyt ollaan kuuntelemassa jotain erikoista. Päinvastoin harrastan sitä, että soitan Bachia ja heti perään vaikkapa Takemitsua. Näin lapselle kehittyy avoin mieli kaikkia tyyllilajeja kohtaan. Nykymusiikki on osa meidän aikaamme, meidän kulttuuriamme ja meidän historiamme. Se on aikamme peili. Se on yhtä luonnollinen asia kuin se, että elämässämme on Mozartia ja Bachia, Rachmaninovia ja Ravelia. Kuitenkin näitä säveltäjiä pidetään itsestäänselvyytenä (tietenkin sanan hyvässä merkityksessä), mutta nykymusiikkiin suhtaudutaan varauksella ja varovaisuudella. Minusta nykymusiikista pitäisi tulla yhtä itsestään selvä asia. Sitä pitää oppia kuuntelemaan ja ymmärtämään (mikäli ymmärtäminen on tarpeen tässä lajissa). Beethovenkin on sanonut, että yleensä, jos joku väittää, ettei pidä jostakin, hän todennäköisesti ei ymmärrä sitä. Maailmankansalainen on ihminen, joka pystyy asumaan ja sopeutumaan mihin maahan tahansa, niin tyyllilajikansalainen voisi olla ihminen, joka sopeutuu mihin tyyllilajin tahansa. Voi aina pitää erityisen paljon jostain tietystä tyylistä tai tietyn säveltäjän musiikista, mutta pitää myös ”maistella kaikkea”. Näin minä opettajana yritän kasvattaa oppilaani tyyllilajikansalaisiksi.

7 Pohdinta

Tapahtuma oli onnistunut ja olen erittäin tyytyväinen sekä omaani että kaikkien muidenkin panokseen tähän. Huomasin kuitenkin kuinka vaikeaa on olla sekä esiintymässä että järjestämässä. Organisointikykyä ja keskittymiskykyä vaaditaan suuri määrä, jotta tuollainen asia onnistuu. Tämä ehdottomasti vei paljon voimiani ja näiden kahden päivän päätteeksi olin todella väsynyt. Jopa tapahtuman jälkeisenä päivänä päässäni pyörivät työlistat ja oli koko ajan sellainen olo, että olen unohtanut tehdä jotain.

Soolokonsertin myötä opin todella paljon: suunnittelemaan kaiken alusta loppuun, harjoittelemaan isoa ohjelmaa viisaalla tavalla, pitämään huolta kaikista yksityiskohdista ja säilyttämään sisäisen rauhan, vaikka tilanne muuttuisi minne suuntaan tahansa. Tiedän, että kaikki oppimani asiat kannattelevat minua tulevaisuudessa sekä soittajan että opettajana. Uskon, että tätä kautta pystyn myös opettamaan oppilailleni yllä mainittuja asioita ja kertoa niistä heille oman kokemuksen avulla. Mielestäni nämä ovat sellaiset asiat, jotka tulevat juuri kokemuksen kautta, teoreettinen käsitys asiasta ei tässä tapauksessa riitä.

Organisoijana toimimisen kautta olen oppinut järjestämään aikaani parhaalla mahdollisella tavalla, hyödyntämään kaikki pienetkin vapaat minuutit ja tekemään nopeita ratkaisuja. Metron penkilläkin voi kirjoittaa työlistaa, soittaa puheluita ja tehdä muistiinpanoja, tehdä mentaaliharjoittelua ja suunnitella julistetta. Joskus aikaa ei vaan riitä, joten sitä ei kannata tuhlaa. Opin myös, että levätä kyllä pitää! Muuten en olisi jaksanut soittaa samana päivänä kahdessa konsertissa. Vaikka se oli rankkaa, mutta koska järjestin aikani ja harjoitteluni viisaasti, se onnistui ja tuntui hyvältä. Näistä opeista on minulle hyötyä ehdottomasti myös arkipäivinä. Elämän järjestäminen, päivien sujuva kuljettaminen ja suunnitelmien toteuttaminen eivät ole pelkästään festivaalijärjestäjän hommia, vaan myös ihan jokaisen ihmisen arkiaskareita. Erityisesti opettaja tarvitsee näitä kykyjä, koska epäjärjestelmällinen opettaja saattaa johtaa luokkansa kaoottiseen tilaan. Tämä on ollut siis kaikin puolin opettavainen kokemus.

Erityisesti tämän työn myötä haluaisin kannustaa muitakin opiskelijoita järjestämään samantapaisia tapahtumia tai edes itselleen soolokonsertteja. Jos kerran on mahdollista päästä soittamaan ilmaiseksi koulun salissa, sitä mahdollisuutta pitää käyttää. Aina voi löytää opintokokonaisuuden, johon soolokonsertti mahtuu. Se voi olla profiilikonsertti, opinnäytetyö tai innovaatioprojekti. Sitä voi tehdä myös yhdessä muiden opiskeli-

joiden kanssa. Näin me opimme ja valmistaudumme työelämään, näin toimimme muusikkoina ja näin osoitamme olevamme kiinnostuneita ja valmiita tekemään töitä. Oppilaitos, jossa on hienoja opettajia ja hienoja soittajia ansaitsee enemmän aktiivisia ja intohimoisia toimijoita, jotka täyttävät koulumme salit musiikilla, lämmöllä ja vahvalla yhteishengellä. Haluan kannustaa opiskelijoita oma-aloitteisuuteen, sillä mitä enemmän teemme, sitä enemmän toimintamme näkyy, sitä enemmän kaikki saavat tietää meistä ja meidän työstämme. Ehkä työmme ei ole rahasampo, ehkä meidän työmme lopputulosta ei voi nähdä valtion pankkitilillä plus-merkkisenä, mutta meidän työmme saa aikaan jotain erittäin tärkeää. Sekä opettajina että soittajina me teemme ihmiset onnelliseksi ja se on asia, jota ei rahassa voi mitata. Jatkakaa, hyvät kollegat, kylväkää onnellisuuden siemeniä koko sydämestänne asti!

Lähteet

Cage, John, 1961. Silence: Lectures and writings. Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press

Griffiths, Paul, 2005. Musica Nova: Modernin musiikin historia Debussysta Bouleziin (Suom. Jouko Laaksamo), Kuopio: Oy UNIpress Ab

Neuhaus, Heinrich, 1988. The Art of Piano Playing Moscow: Музыка

Tienari, Janne; Meriläinen, Susan, 2012. Johtaminen ja organisointi globaalissa taloudessa. Helsinki: WSOY/Sanoma Pro

<http://www.taidelehdetpietarissa.fi/pietari-elaa-perinteen-voimalla> (artikkeli nykymusiikista ja sen roolista yhteiskunnassamme) (luettu 15.9.2013)

<http://dome.fi/musiikki/festarielain/festarijutut/festivaali-jarjestajan>-nakokulmasta (näkökulmia festivaalin järjestämiseen, rock-festivaalit Suomessa) (luettu 12.2.2013)

Uljas, Kaisamaija; Fuhrmann, Annika, 2011. Kollaasi – Aikamme kamarimusiikkia 2010. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, Theseus

Vuorito, Miia, 2011. Onnistuneen musiikkitapahtuman järjestäminen Case: Ideasta tapahtumaksi. Satakunnan ammattikorkeakoulu, Theseus

Soolokonsertin ohjelma

"Everything we do is music"

- John Cage

J. Cage (1912-1992)

Dream (1948)

P. Lyytikäinen (1975-)

Coma (2003)

J. Cage

In the Name of the Holocaust (1942)

Bacchanale (1940)

T. Inkilä (1989-)

Pelko (2013) kantaesitys

*

*

*

H. Cowell (1897-1965)

The Banshee for string piano (1925)

U. Pulkkis (1975-)

Flash (2001)

T. Takemitsu (1930-1996)

Rain Tree Sketch (1982)

J. Pohjonen (1973-)

Play-the-Piano! (2007)

1. Hop-o'-my-thumb

2. Will-o'-the-wisp

3. Forget-me-not

4. Jack-in-the-box

Konsertin suunnitelma

Nuottien ja apuvälineiden järjestely:

Steinway

nuotit alimmaisesta päällimmäiseen: Lyytikäinen, Cagen Dream

nuotit auki jo siten, miten niitä tulee käyttää

Steinwayn nuottiteline ei ole asettimissa vaan niiden päällä

Ebow on steinwayn telineen alla

Bösendorfer

sisällä ovat Bansheen nuotit

nuottiteline on flyygelin sisällä sivuttain

nuotit telineellä: Holocaust, Bacchanale telineen vieressä

flyygelin sisään kiinnitetään lamppu, lampulle johdot!

Nuottiteline Steinwayn vieressä vasemmalla puolella:

nuotit alhaalta ylös: Pohjonen, Inkilä

Konsertin järjestys:

- 1) Dream
- 2) Dream pois, Coma on jo auki
- 3) Coman jälkeen siirto toiselle flygelille -> Holocaust
- 4) nopeat preparaation vaihdot (kolme ruuvia pois, yksi eri paikkaan) ja nopeat nuottivaihdot -> Bacchanale
- 5) Bacchanalen jälkeen kaikki preparaatiot pois
- 6) flyygelin vaihto, teline flyygelin sisään sivuttain, Pelko nuottitelineestä flyygelin telineelle, Ebow!
- 7) MUISTA SAMMUTTAA Ebow, Pelkon jälkeen kumarrus + säveltäjä lavalle, jonka jälkeen valot pois melkein kokonaan
- 8) Pimeässä nopea telineen laittaminen takaisin paikalleen (pois sisältä) Steinwaylle
- 9) Bössin luo -> nuottiteline perinteiselle paikalle, lamppu päälle, paino pedaalin päälle
- 10) Banshee
- 11) takaisin Steinwayn luo – Pulkkis ja Takemitsu (ulkoa, ei nuotteja)
- 12) sen jälkeen (nuottitelineestä flyygelille) Play-the-piano => konsertti loppuu

Isänmaan asialla – uutta suomalaista kamarimusiikkia

L. Segerstam (1944-) Tranquil Trauma 1 (1979)

Natalia Vaskinova, viulu

Maija Wesslund, viulu

M. Lindberg (1958-) Dos Coyotes (2002)

Saara Viika, sello

Leo Lehtinen, piano

O. Kortekangas (1955-) Tämä hetki (2004)

Aurora Reunanen, sopraano

Stiliana Ravelska, viulu

Taru Nygård, sello

Melisa Cano Sánchez, piano

J. Tiensuu (1948-) Egregore (2011)

Minja Jantunen, harmonikka

Emma Kuntsi, kantele

Jukka Kääriäinen, kitara

Leo Lehtinen, piano

Helmiä vuosien varrelta

J. Kaipainen (1956-)	Parcours (1983)	Turkka Inkilä, huilu Helga Karen, piano
J. Tiensuu (1948-)	Beat (1995)	Esko Lång, klarinetti Jenni Witick, sello Helga Karen, piano
K. Saariaho (1952-)	Mirrors (1997)	Turkka Inkilä, huilu Jenni Witick, sello
J. Tiensuu (1948-)	Ote (2006)	Jenni Witick, sello Oskari Hanhikoski, kontrabasso
P. Lyytikäinen (1975-)	Chamber Vocalise (2012) <i>Dedicated to the freedom of speech</i>	Anni Niemelä, sopraano Turkka Inkilä, huilu Esko Lång, klarinetti Johanna Paananen, alttoviulu Jenni Witick, sello Oskari Hanhikoski, kontrabasso Helga Karen, piano